

# ESG & Economie

Financial Markets & Sustainability Research | 14 maart 2025

## Duitse verkiezingsuitslag zal klimaatbeleid vertragen maar niet doen ontsporen

Marta Ferro Teixeira, Fixed Income Strategie | [marta.ferro.teixeira@nl.abnamro.com](mailto:marta.ferro.teixeira@nl.abnamro.com)

Aline Schuiling, Senior Econoom Duurzaamheidsonderzoek | [aline.schuiling@nl.abnamro.com](mailto:aline.schuiling@nl.abnamro.com)

- De volgende Duitse coalitieregering zal waarschijnlijk bestaan uit de CDU/CSU en de SPD - waarmee de beroemde GroKo (Grote Coalitie) nieuw leven wordt ingeblazen. De nieuwe coalitie volgt op wat werd beschouwd als een van de meest "klimaatambitieuze" regeringen ter wereld.
- Hoewel beide partijen voorstander zijn van het bereiken van klimaatneutraliteit in 2045, bevatten hun verkiezingsmanifesten enkele verschillen in de manier waarop ze dat willen bereiken.
- Terwijl CDU/CSU voorstander is van kernenergie, wijst SPD kernenergie onmiddellijk af, omdat het een "dure, onbetrouwbare, risicovolle" technologie is.
- Met betrekking tot de Energiewet voor Gebouwen (Gebäudeenergiegesetz), die eind 2023 is gewijzigd, herhaalt CDU/CSU haar voornemen om deze wet af te schaffen.
- Toch zijn de twee partijen het eens over een aantal zaken, zoals de ontwikkeling van het elektriciteitsnet, opslagfaciliteiten en hernieuwbare energie. Ook willen beide partijen het Europese emissiehandelssysteem (ETS) versterken.
- Voor de onlangs aangekondigde hervorming van de Duitse rem op de overheidsschuld (Schuldenbremse) is de steun van tweederde van het parlement nodig. De Groenen zullen deze veranderingen waarschijnlijk alleen steunen als het geld ook naar groene projecten gaat.
- Al met al verwachten we geen substantiële verschuiving in de richting van het klimaat- en energiebeleid, hoewel sommige maatregelen het tempo kunnen vertragen ten opzichte van eerdere ambities.

Op 23 februari werden in Duitsland federale verkiezingen gehouden na de voortijdige val van de zittende regeringscoalitie. Zoals we in onze vorige [notitie](#) al vermeldden, heeft de CDU/CSU onder leiding van Friedrich Merz de verkiezingen gewonnen, waardoor de partij aan het roer staat van de coalitiebesprekingen. De volgende coalitie zal waarschijnlijk bestaan uit de CDU/CSU en de SPD, waarmee de beroemde GroKo (Grote Coalitie) nieuw leven wordt ingeblazen. De nieuwe coalitie volgt echter op wat werd beschouwd als een van de meest "klimaatambitieuze" regeringen ter wereld (zie bijvoorbeeld [hier](#)). Daarom, en ook omdat de deadlines voor de eerste klimaatdoelstellingen naderen, is het de moeite waard om na te denken over wat een nieuwe regering zal betekenen voor de Duitse klimaatambities.

## Partijen willen klimaatneutraal zijn in 2045

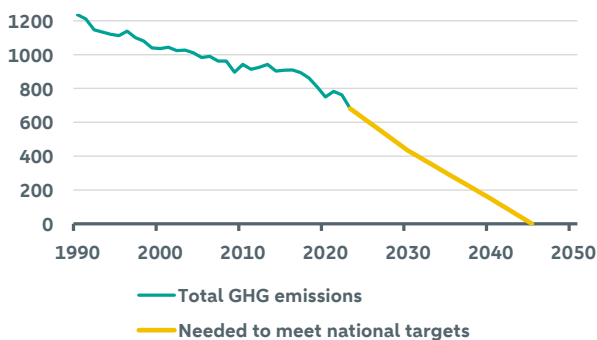
In de meest waarschijnlijke coalitiescenario's zal het klimaat- en energiebeleid in Duitsland waarschijnlijk niet ingrijpend veranderen. De partijen die een nieuwe regering zullen vormen, houden bijvoorbeeld vast aan de doelstelling van klimaatneutraliteit in 2045, die ambitieuzer is dan die van de EU (2050). Bovendien zijn er tussentijdse

doelstellingen vastgesteld voor een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met ten minste 65% in 2030 en met ten minste 88% in 2040.

Volgens de gerenommeerde onafhankelijke Climate Action Tracker (CAT) is de emissiereductiedoelstelling van Duitsland voor 2030 op basis van het huidige beleid en de huidige maatregelen "Bijna voldoende" in vergelijking met gemodelleerde emissieroutes, en consistent met een opwarming van de aarde met 2°C. CAT voorspelt dat geïmplementeerd beleid en geïmplementeerde maatregelen zullen leiden tot een emissiereductie van 62-64% ten opzichte van 1990, wat iets minder is dan de doelstelling van 65%. Dit gezegd hebbende, Duitsland is momenteel nog steeds de grootste uitstoter van de EU, met een aandeel van meer dan 21% in het EU-totaal in 2023 (op afstand gevolgd door Frankrijk met 12%, Italië met 12% en Polen met 11%). Duitsland heeft 11,4 procentpunten bijgedragen aan de totale reductie van broeikasgasemissies in de EU (van -34%) sinds de Overeenkomst van Parijs, die in 2016 van kracht werd.

### Uitstoot broeikasgassen en doelstellingen Duitsland

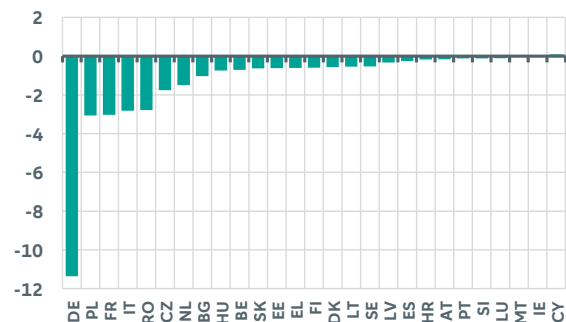
Mton CO<sub>2</sub>equivalent



Bron: EDGAR-database EC JCR, EEA, ABN Amro Group Economics

### Bijdrage aan verandering in EU-emissies sinds Parijs

Bijdrage aan uitstoot van broeikasgassen EU sinds 2016, procentpunten



Bron: EDGAR-database EC JCR, EEA, ABN Amro Group Economics

## Maar... hoe willen de partijen dat bereiken?

Hoewel de partijen het eens zijn over de doelstellingen, kan de samenstelling van de volgende coalitieregering nog steeds een merkbaar effect hebben op de snelheid en ambitie waarmee verdere energietransitie en emissiereductie wordt geïmplementeerd en hoe Duitsland zich positioneert in het klimaatbeleid van de EU.

Huisverwarming is een belangrijk politiek thema geworden in Duitsland. Naast transport heeft de bouwsector vaak zijn doelstellingen voor emissiereductie bij gebouwen niet gehaald, wat de vertrekkende regering ertoe heeft aangezet om actie te ondernemen. Tegen het einde van 2023 heeft het Duitse parlement de Energiewet voor Gebouwen (Gebäudeenergiegesetz) gewijzigd, waardoor nieuw geïnstalleerde verwarmingssystemen voor minstens 65% uit hernieuwbare energie moeten bestaan. Dit omvat warmtepompen, 'waterstofklare'-gasketels en andere koolstofarme systemen. De wet is ontworpen om geleidelijk ingevoerd te worden in verschillende regio's en woningtypes, te beginnen met nieuwbouw. Het amendement was minder streng dan het oorspronkelijke voorstel van de coalitie, waardoor het gebruik van gasketels is uitgebreid. Verkiezingsprogramma's benadrukken de verschillende standpunten over dit onderwerp, waarbij de CDU aangaf de verwarmingswet van de vorige regeringen te zullen afschaffen (zie [hier](#)). Ondanks het feit dat de bouwsector verantwoordelijk is voor 15% van de totale Duitse broeikasgasemissies, heeft deze sector, samen met het transport, relatief bescheiden emissiereducties bereikt. Het terugdraaien van de Energiewet voor Gebouwen zou de vooruitgang van de sector op het gebied van emissiereductie dan ook verder kunnen vertragen.

Een ander twistpunt tussen de partijen is kernenergie. De CDU/CSU steunt de ontwikkeling van kernenergie en wil de reactivering van onlangs gesloten kerncentrales heroverwegen, terwijl de zittende SPD tegen het gebruik van belastinggeld is voor wat zij beschouwen als een "onbetrouwbare, dure en risicovolle" technologie (lees [hier](#)).

Bovendien is de geplande uitfasering van verbrandingsmotoren voor voertuigen door de EU tegen 2035 een twistpunt tussen de twee partijen. Terwijl de CDU/CSU het verbod op voertuigen met verbrandingsmotoren wil terugdraaien, steunt de SPD de geleidelijke afschaffing. De partij ziet dit als een cruciale maatregel om klimaatbeschermingsdoelen te halen.

Ondanks deze verschillen zijn de partijen het over bepaalde zaken eens. Ze pleiten allebei voor meer investeringen in de uitbreiding van hernieuwbare energie en de ontwikkeling van duurzame netwerken en opslagfaciliteiten. Daarnaast steunen CDU/CSU en SPD beide een versterking van het Europese emissiehandelssysteem (ETS), hoewel ze van mening verschillen over de rol van het systeem bij het behalen van klimaatdoelstellingen.

Hieronder vergelijken we de standpunten van de twee partijen over verschillende kwesties.

	CDU/CSU	SPD
<b>Klimaatneutraal in 2045</b>	Voorstander van klimaatneutraliteit in 2045.	Voorstander van klimaatneutraliteit in 2045.
<b>Elektriciteit</b>	Verlaag de elektriciteitsbelasting en netwerktarieven	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Structurele hervorming van de elektriciteitssector in de EU om hernieuwbare energie beter te integreren in de elektriciteitsmarkt;</li> <li>- De prijsmechanismen voor elektriciteit moeten worden herzien en worden gericht op hernieuwbare energiebronnen;</li> <li>- Hervorming van de opzet van de elektriciteitsmarkt en een Europees kader voor het overbruggen van elektriciteitsprijzen.</li> </ul>
<b>Netwerken, opslagfaciliteiten, hernieuwbare energie</b>	Ontwikkelen van netwerken, opslagfaciliteiten en alle hernieuwbare energiebronnen, en focussen op betaalbaarheid en voorzieningszekerheid.	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Ontwikkeling van een Europees netwerk;</li> <li>- Meer investeren in de uitbreiding van hernieuwbare energiebronnen, grensoverschrijdende pijpleidingen en hoogspanningsleidingen;</li> <li>- De ontwikkeling van een Europese markt voor groene waterstof stimuleren en een wereldwijde handel in waterstof tot stand brengen.</li> </ul>
<b>Kernenergie</b>	Kernenergie op tafel houden; de hervatting van de activiteiten in de meest recent gesloten kerncentrales opnieuw bekijken.	Verwerp de subsidiëring van kernenergie via EU-fondsen. Steun geen dure, onbetrouwbare en risicovolle nucleaire technologie.
<b>Warmtewet</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- de verwarmingswet van de vorige regeringen afschaffen;</li> <li>- emissiearme verwarmingsoplossingen op basis van 'open-sourcetechnologie' bevorderen;</li> <li>- Maak energie-efficiënte renovatiekosten aftrekbaar van successie- en schenkingsrechten.</li> </ul>	Verwerp elke vorm van individuele renovatieverplichtingen voor burgers. Lidstaten, lokale overheden en grote vastgoedbedrijven moeten hun verantwoordelijkheid nemen.

<b>Handel in emissierechten</b>	Zet in op emissiehandel, aangezien dit het juiste instrument is om emissies efficiënt te beperken.	De Europese regeling voor de handel in emissierechten verder versterken. Vanaf 2027 moet de Europese regeling voor de handel in emissierechten II (ETS2) voor gebouwen en vervoer worden geoptimaliseerd, zodat de CO <sub>2</sub> -prijzen voorspelbaarder worden.
<b>Uitfaseringsdatum kolen</b>	Uitfaseringsdatum voor kolen is 2038. Sluit sluiting van kolencentrales uit totdat de continuïteit van de elektriciteitsvoorziening is gewaarborgd.	Niets vermeld
<b>Verbrandingsmotoren</b>	Het verbod op verbrandingsmotoren in 2035 moet worden teruggedraaid.	Voorstander van het uitfaseren van voertuigen op fossiele brandstoffen uit nieuwe registraties na 2035.

Als laatste punt van aandacht kondigde Duitsland vorige week hervormingen aan van de wet op de beperking van de overheidsschuld (Schuldenbremse) (lees er [hier](#) meer over). De belangrijkste aankondigingen waren: 1) de oprichting van een infrastructuurfonds van 500 miljard euro, 2) vrijstelling van de schuldrem voor defensie-uitgaven van meer dan 1% van het bbp en 3) Duitse deelstaten mogen tot 0,35% van het bbp lenen, terwijl dat voorheen nul was. De CDU/CSU heeft echter een supermeerderheid van tweederde in het parlement nodig, inclusief steun van de Groenen, om deze wijzigingen goed te keuren. Zoals de Financial Times [opmerkt](#), pleiten de Groenen voor een uitgebreidere hervorming van de schuldenrem, een brede strategie om de Duitse defensie en veiligheid te vernieuwen en meer geld voor klimaatbescherming en de groene transitie. Daarom verwachten we dat de Groenen concessies zullen vragen om meer aandacht en financiering voor de Duitse klimaattransitie te garanderen.

## Conclusie

Concluderend kan worden gesteld dat de uitslag van de recente federale verkiezingen in Duitsland en de vorming van een nieuwe coalitieregering een belangrijk moment vormen voor het klimaat- en energiebeleid van het land. De mogelijke heropleving van de Grote Coalitie suggereert dat de ambitieuze klimaatdoelstellingen van Duitsland, waaronder het bereiken van klimaatneutraliteit in 2045, centraal zullen blijven staan. De samenstelling van de coalitie kan echter van invloed zijn op het tempo en de ambitie van de uitvoering van deze maatregelen, met name op het gebied van huisverwarming, kernenergie en emissiehandel.

Ondanks enkele meningsverschillen over het beleid, met name over kernenergie en verwarmingswetten, zijn beide partijen het eens over de noodzaak van meer investeringen in hernieuwbare energie en de ontwikkeling van netwerken, evenals de versterking van het Europese emissiehandelssysteem. De recent aangekondigde hervormingen van de Duitse schuldenrem en het infrastructuurfonds wijzen op de bereidheid om te investeren in transformatieve verandering, hoewel het bereiken van consensus met de Groenen essentieel zal zijn voor goedkeuring van de hervormingen.

Uiteindelijk biedt de nieuwe coalitie uitdagingen, maar ook kansen voor Duitsland om zijn leiderschap in het klimaatbeleid binnen de EU te bevestigen. De komende maanden zullen cruciaal zijn om te bepalen hoe effectief de nieuwe regering deze prioriteiten in evenwicht kan brengen, politieke verschillen kan overbruggen en vooruitgang kan boeken in de richting van de Duitse klimaatambities.

## DISCLAIMER

This document has been prepared by ABN AMRO. It is solely intended to provide financial and general information on economics. The information in this document is strictly proprietary and is being supplied to you solely for your information. It may not (in whole or in part) be reproduced, distributed, or passed to a third party or used for any other purposes than stated above. This document is informative in nature and does not constitute an offer of securities to the public, nor a solicitation to make such an offer.

No reliance may be placed for any purposes whatsoever on the information, opinions, forecasts, and assumptions contained in the document or on its completeness, accuracy, or fairness. No representation or warranty, express or implied, is given by or on behalf of ABN AMRO, or any of its directors, officers, agents, affiliates, group companies, or employees as to the accuracy or completeness of the information contained in this document and no liability is accepted for any loss, arising, directly or indirectly, from any use of such information. The views and opinions expressed herein may be subject to change at any given time and ABN AMRO is under no obligation to update the information contained in this document after the date thereof.

Before investing in any product of ABN AMRO Bank N.V., you should obtain information on various financial and other risks and any possible restrictions that you and your investments activities may encounter under applicable laws and regulations. If, after reading this document, you consider investing in a product, you are advised to discuss such an investment with your relationship manager or personal advisor and check whether the relevant product –considering the risks involved- is appropriate within your investment activities. The value of your investments may fluctuate. Past performance is no guarantee for future returns. ABN AMRO reserves the right to make amendments to this material.

© Copyright 2025 ABN AMRO Bank N.V. and affiliated companies ("ABN AMRO")